

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖZENDİREN DİZİLER ÜZERİNE ETKİ ARAŞTIRMASI

Süleyman Türkoğlu*

ÖZET

Kadınların eşlerine karşı gelmesi veya eleştirilmesi erkeklerin kadınlara gösterdikleri şiddet gerekçeleridir. Kadınların şiddet karşısındaki en sık tepkileri sessiz kalmaktır. Bazıları sabretmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Şiddetle baş etmeyi en çok zorlaştıran dışsal faktör toplumun boşanmış kadına karşı tutumudur. Toplumun, ataerkil yapıyı destekleyen düşünceleri, evlilik ve aile kurumuna yüklenen değer şiddet ilişkisini devam ettirmelerinin başlıca nedenleridir.

Günümüzde televizyon kanallarında oldukça fazla işlenen kadına yönelik şiddet içerikli diziler toplum tarafından rağbet gösterilmektedir. Kadına yönelik şiddetin dizilerde sürekli işlenmesi sindirici etki yapabilmektedir. Dizi filmlerde işlenen kadına yönelik şiddet içeriklerinin gerçek hayatta şiddete maruz kalan bir kadının travmasını etkileyebileceği ve travmanın yaratacağı olumsuz sonuçları daha da derinleştireceği bir gerçektir. Kadına şiddetin ele alındığı bu araştırmada; televizyon dizilerinde yansıtılan kadına yönelik şiddet içerikli sahneler incelenecek ve birtakım sonuçlara varılmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada, toplumun önemli bir sorunu olan kadına yönelik şiddet olgusunun Türk televizyon dizilerinde ele alınış biçimi ve ATV televizyon kanalında yayınlanan “Alemin Kırıklı” dizisinde yer alan şiddet sahnelerinde kadına yönelik şiddet içeriğinin kapsamı ve etkisinin ne olduğu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tv Dizileri, Kadına Yönelik Şiddet, Şiddet Sahneleri, Korku, Suçluluk

ABSTRACT

When women come against their husbands and criticize them, these become the main reasons of violence that men show them. Staying silence against violence is the most common reaction that women give. Some of them believe that they need to be patient. Attitude towards divorced women is an exterior fact which gets hard to cope with violence. Society's thoughts which support patriarchal structure are the main reasons of the maintenance of value and violence relationship which is undertaken to family institution.

Nowadays in television channels, violence against women thematic serials are lionised by society quite a lot. Processing violence against women constantly in serials

fl Öğr. Gör. Dr. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Tv ve Sinema, E-Posta: turkoglus@gmail.com

may have a saturater impact.It is a real fact that processing violence against women thematic serials may affect on a woman's trauma's who is exposed to violence in real life and get deeper trauma's negative results.Dealing with violence against women in this investigation,violence against women thematic serials will be examined which are reflected in TV channels,and several conclusions will be found.

In this investigation,violence scenes which take place in '' Alemin Kırılı '' serials which is shown in ATV television channel and as an important problem,dealing with the fact with violence against women's extents and impacts are examined.

Keywords: TV Serials, Violence Against Women, Violence Scenes, Fear, Guilt.

GİRİŞ

Televizyon, yaygınlığı ve görsel işitsel anlam aktarımı özelliğinden dolayı yetişkinler ve çocuklar üzerinde en etkili kitle iletişim aracıdır. Günümüzde yeni medya ve ürünlerinin çok etkili ve her geçen gün etkisini arttıran bir olgu olsa da televizyon insanlar için hala çok önemli, çok sıcak, çok yakın ve gündelik hayatın merkezindeki yerini korumaktadır. 2000’li yıllara kadar televizyon cihazlarına mahkûm olan izleyici artık televizyon yayınlarına ulaşmak için sabit mekânlara da bağımlı değildir. Akıllı telefonlar, bilgisayar, tablet ve diğer mobil ürünler aracılığıyla internet üzerinden izlenebilen televizyon, kendine bulduğu yeni mecralar sayesinde gündelik hayatta izleyiciyle irtibatını hiç kesmeden devam ettirmektedir. Etkin bir kitle iletişim aracı olarak televizyon hayatımızdaki önemini koruyor ancak birçok olumsuz tarafıyla da tartışmaların merkezinde yer almaya devam etmektedir. İnsanlar her ne kadar izledikleri, duydukları ya da okudukları şeylerden etkilenip etkilenmedikleri sorulduğunda bunu itiraf etmekten çekiniyor olsalar da, medyanın insanların duygu ve düşünceleri üzerinde etkili olup olmadığını tartışmak yersizdir. Sağlıksız etkilerine karşılık olarak, hemen bütün medya sağlayıcıları insanlara istedikleri şeyi verdiklerini, kamu yararına hizmet ettiklerini, yaygın beğeni algısının ihtiyaçlarını karşıladıklarını, topluma ayna tuttuklarını belirtir. (Laughey, 2010:39)

Televizyon izlemek çoğu yetişkin ve çocuk tarafından paylaşılan bir deneyimdir. Bu ucuz ve çekici iletişim mecrasıyla toplumun geneline ulaşabilirsiniz. Günümüzde eğlence programları arasında yer alan diziler ve beraberindeki reklamlarda önemli bir ekonomik değere sahiptir. Televizyon yayıncılığının ilk yıllarında fazlaca dikkate alınmayan diziler, günümüzde giderek büyüyen bir sektör haline gelmiştir. Birçok TV program içeriğinin eğitime yönelik olmadığı kesindir; günümüzün en fazla izlenen program türleri olarak film ve dizi programlarında sıklıkla şiddet ve cinselliğe vurgu yapılan sahnelere yer verilmektedir. Özellikle kadına yönelik şiddetin komik bir şeymiş gibi sunulduğu bu sahnelerde şiddet görüntüleri izleyiciye gülünecek eğlenecek bir görüntü gibi verilmekte ve görüntü esnasında gülme efektleri de kullanılarak izleyenlerin bu görüntüleri izlerken eğlenmeleri amaçlanmaktadır. Bu durum, izleyenler üzerinde olumsuz bir etki yaratarak gerçek hayatta yaşanan şiddet olaylarını normal gibi görme ve bu olaylara karşı duyarsızlaşmaya yol açmaktadır.

Çalışmamızda, şiddetin kökeni açıklanarak tanımlanırken şiddetle ilgili kuramlar irdelenmektedir. Televizyon dizilerinin olumsuz yanlarının vurgulanacağı bu çalışmada özellikle izleyicilere dayatılan eğlence anlayışı ve bu anlayışın izleyenlerde yol açtığı duygu kaybı ele alınmaya çalışılmıştır.

1. ŞİDDET KAVRAMI

Türk Dil Kurumu büyük sözlüğünde Arapça kökenli olan “şiddet”in altı tanımı bulunmaktadır. Şiddet: “bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğlilik, sertlik, hız, bir hareketten doğan güç, karşıtı görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu ya da davranışta aşırılık” olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2014)

Şiddet kavramı; sertlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma olarak tanımlanır. Şiddet olayları ise; insanları sindirmek, korkutmak için yaratılan olay ya da girişimler olarak tanımlanmaktadır. Fransızca’da şiddet (violence) bir kişiye güç ya da baskı uygulayarak; istediği bir şey yapmak ya da yaptırmak şeklinde tanımlanır. Başkasını öldürme, sakat bırakma, ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için genel anlamda gücü aşmaktadır. Bu tür eylemleri, başkasına karşı tehdit oluşturmayı ve insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her davranışı şiddet olarak tanımlamaktayız. (Ünsal, 1996:29-30)

Bu açıdan bakıldığında şiddet, sonuçları üzerinden değerlendirilen bir kavramdır. Fiziksel güç kullanılmasının sonucu olarak, buna maruz kalan birinin “rahatsız olması, alıkonması, kabaca ya da sertçe müdahaleye uğraması, dokunulmazlığının bozulması, onurunun kırılması, aşağılanması ya da kirletilmesi” (Keane, 1998:68) şiddet olarak tanımlanabilir.

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkan şiddet kavramı, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karışık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu nedenle şiddet kavramını tanımlamak kolay değildir. Günümüzde şiddet, yaşamsal çıkarlara yönelik tehditlere verilen bir karışıklıktır. Şiddet, ancak kendini ve başkalarını şiddete karşı savunmak durumunda kaldığında desteklenebilir. Gerekliğin sona erdiği yerde suç başlar. İletişim ortamlarında çekici kılman şiddet iletişiminin normal görünmesi sağlanarak doğallaştırılmaktadır.

Şiddeti, “bir canlı ya da canlı grubuna fiziki olarak zarar verme niyeti ile fiziki gücün çok inandırıcı bir şekilde kullanılabilmesinin tasvir edilmesi ya da bu gücün kullanılması” olarak tanımlamaktadır. (Özer, 2010:51) Gündelik yaşamda gerçekleşen şiddet durumu iletişim araçlarıyla sunularak çoğaltılmakta ve tekrar tekrar gösterilerek meta haline dönüşmektedir. İletişim ortamlarında şiddet gösterimi üzerine birbirinden farklı çalışmalar bulunmaktadır.

2. EĞLENCE, TV ve ŞİDDET

Eğlence (entertainment) kavramının kökeni Latince tenere sözcüğü olup, tenere, kişinin keyifli, dengeli ve meşgul tutulması anlamına gelmektedir. (Bosshart ve Macconi, 1998:3) Modern toplumlarda iletişim özgürlüğünün varlığı, başkalarına yönelik şiddetin çoğunlukla eğlenceye dönüştürülmesine

neden olmaktadır. Eş değişle şiddet, kitle iletişim araçları kullanılarak kitle merakının, heyecanının ve eğlencesinin bir nesnesi durumuna getirilmektedir. (Keane, 1998:163)

“Televizyon bir cazibe merkezi olarak hayatımızın başköşesine oturdu. Yirmi dört saat yayın yapan kanallarla tam bir görüntü sarhoşluğu yaşıyoruz. Alışkanlıklarımız, konuşma biçimimiz, ilişkilerimiz televizyona endekslendi sanki. "Eğlenceli", "renkli" bir hayat yaşamaya başladık. Resmi ideolojinin yasaklıları, toplum kıyısında yaşayanlar bütün “giz”leriyle evlerimizde artık. Kameralar pervasızca mahremiyetimizin en ücra köşelerine giriyorlar. Şiddetin bütün türleriyle tanıştık. “Reality Show”larla kan ve acının da bir satış değeri olduğunu, reklam alabileceklerini öğrendik. Kapitalizmin en temel özelliği olan rekabetin insanları nasıl vahşileştirdiğini, iğrençleştirdiğini gördük. Duygularımız, tepkilerimiz, duyarlılıklarımız törpüledi...” (Postman, 1994: 101)

Televizyonun eğlendirici olmasından öte, eğlenmeyi, her türlü deneyimlerimizin temsilinin doğal çerçevesi haline getirmesidir. Televizyon aygıtımız bizi dünyayla hep yakın ilişkide tutar ama bunu bize gülümseyen çehremizin hiç değişmediği bir yüzle yaptırır. Sorun televizyonun bize eğlendirici temalar sunması değil, bütün temaların eğlence olarak sunulmasıdır ve bu da bambaşka bir sorun olmuştur. (Postman, 1994: 99)

Saldırganlığın ve şiddete eğilimin insanın doğasında olduğunu tartışanlara, insanlık tarihinin savaşlarla belirlendiği hatırlatılmaktadır. Savaşlara insanlar karar verir ve bu savaşlarda insanlar savaşır. Bu bağlamda savaş vasıtasıyla şiddet ortamı oluşturulmaktadır. Günümüzde, iletişim ortamı olarak televizyonda şiddet gösterimi üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda şiddet içeren televizyon programlarının, saldırganlığı arttıran etkenlerin en başında geldiği görülmektedir. Araştırmalardaki televizyon yayınlarındaki şiddet unsurunun toplumun her kesimini etki altına aldığı, davranış bozukluğına yol açtığı ve şiddet kullanımına özendirdiği yönündedir. (RTÜK, 2006:185)

Kitle iletişim araçları; insanların dünya görüşlerini tutumlar, davranışlar ve bu yolla yeni rol modelleri oluşturmaktadır. Televizyonun hızına duygularımız yetişmez olmuştur. Gerçekte, şiddetin toplum tarafından benimsenmiş ve gündelik yaşamda hiç yadırganmayan bir olgu niteliği olarak algılandığı ve de bu olgunun davranışları etkilediği ortaya çıkmıştır. Gerbner araştırmalarında buna benzer sonuçlara ulaşmıştır. Gerbner’e göre bu tür yayınlar şiddet ve şiddetin kurbanı olmayı meşrulaştırmaktadır. (Gerbner, 1991: 11)

Çağımızda insanların yüz yüze geldiği şiddet Gerbner’in televizyon programlarında ekilen ve bunun izleyicilerin sokakta geçirdikleri zamanda veya tanımadıkları insanlardan gelecek tehlikelerle paranoyak olacak derecede et-

kilenmesiyle sınırlı değildir. Aslında Gerbner okulunun üzerinde durduğu televizyon şiddeti, insanların günlük yaşamlarının önemli bir kısmını geçirdikleri iş yerindeki ücret politikalarının ve iş yapma ve yaptırma kültüründeki ilişkilerin sürdürdüğü soğuk ve sinsi şiddetin yanında anlamını yitirmektedir. Hele ulus içi ve uluslararası sermayenin güvenliğini sağlamak için başvurulan meşrulaştırılmış şiddet ve sonuçlarıyla karşılaştırılmaz bile. Medyanın da yardımıyla “gerçek inançlıların” yaratılışı ve desteklenişi, ücretli/maaşlı kölelik ilişkilerinde dikey yapıyı korumak için yatay yapıdaki kitlelerin birbirine düşürülmesiyle sergilenen şiddetin ele alınması gerekir; fakat el yakma göze alınsa bile cep yakılamayacak kadar sıcak olabilmektedir.

Gerbner, kitle iletişim araçlarının etkilerinin anahtarını, onların bir sanayi toplumunda imgesel düşüncelerin ve bilincin ekilmesi (cultivation) işlevini üstlenebilme yeteneğinde görmektedir. Gerbner, kitle iletişim araçlarının temel sürecinin kelimenin tam anlamıyla “açığa vurma” olduğunu söylerken şöyle demektedir: “Modern kitle iletişiminin gerçekten devrimci önemi... eskinin zaman, yer ve statü sınırlarının ötesinde hızlı, sürekli ve inandırıcı olarak ortak düşünce ve eylem için tarihsel yeni temeller oluşturma yeteneğidir.” (Alemdar, ve Erdoğan, 1998:12)

Kitle iletişim araçlarında şiddet gösteriminin kişiler üzerinde herhangi bir olumsuz etkisi olmadığı savları günümüzde geçerliliğini kaybetmiştir. Gerçekte yaşanan şiddet, olayın gerçekleştiği yerde bulunanlarla sınırlı kalırken kitle iletişim araçlarında yer almasıyla çok sayıda insana ulaşmaktadır. Şiddet görüntülerinin saldırganlığın ve şiddetin artmasına katkısı ülkelere göre farklılıklar gösteriyorsa da, giderek daha çok sayıda kişinin şiddete maruz kalması, şiddetin kaynaklarının, şiddet yoğunluklu bölgelerin ve şiddete daha çok maruz kalan toplumsal grupların yeniden tanımlanmasını gerekli kılmaktadır. (Aziz, 1994:7-12)

Televizyonda gösterilen şiddet; insanları nefret ve kinle doldurmaktadır. Yaşamın en önemli gerçeğini, ölümü insanlara eğlence olarak sunmaktadır. Haberlerde, reklamlarda ve dizilerde şiddet canlandırılarak izleyicilere satılmaktadır. Yoğun şiddet içerikli programlar nedeniyle duygularımız televizyonun hızına yetişemez olmuş ve şiddete karşı duyarsızlaşmaya başlamıştır. Televizyonun görsel ve işitsel iletilerinin iletim özelliğinin olumlu özellikleri olumsuz özelliklere de dönüşebilmektedir.

Postman’a göre; televizyon izleyicisi olarak bireylere, dünyanın yetersiz, sorun ve üzüntü dolu acılı gerçekleri sunulmaktadır. Şiddetin yaygın olmasının nedenleri araştırıldığında iletişim ortamları büyük bir etken olarak ortaya çıktığı saptanmaktadır. (Postman, 1995:14) Televizyon ve gerçeklik algısı tartışması televizyonun sanal bir dünya sunarak gerçeklik duygusunu kenara atması

yönündedir. Kendi içinde dramatik bir kurguya sahip bu hayal dünyası insanların analiz ve sentez yeteneğinin körelmesine yol açabilmektedir. (Mutlu, 2005:78)

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖZENDİREN DİZİLER ÜZERİNE ETKİ ARAŞTIRMASI

Genel olarak; kişiler arası saldırganlık diğer kişiye zarar vermeye yönelik her türlü davranışı içerir. Bu tanım zararın ve amacın öğelerini içermektedir. Saldırganlığın amacı zarar vermek olmalıdır. Sonucun iyi ya da kötü olması önemli değildir önemli olan zarar verme amacı taşımasıdır. Saldırganlıkta önemli olan saldırıya uğrayanın nasıl algıladığı değil, saldırganın böyle bir amaç içinde olmasıdır. (Felson, 1999: 9-12)

Şiddetin kitle iletişim araçlarındaki eğlencenin temel unsurlarından biri olduğu ve bir dizi psikolojik süreç üzerinden izleyicilerin düşmanlık seviyelerine ve agresif tutumlarına katkıda bulunduğu yolunda bol miktarda kanıt bulunmaktadır. (Bryant, 2003: 215) Dolayısıyla, şiddet içerikli eğlence programları başta gençler, özellikle de henüz gerçeklikle kurguyu birbirinden ayırt edemeyen çocuklar için olmak üzere, bütün toplum için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Gençler medyada gördükleri şiddet eylemlerini taklit etmekte, şiddete karşı duyarsızlaşmakta ve şiddeti hayatın bir gerçeği olarak kabul etmektedir.

Şiddet içerikli eğlencenin etkileri, tıpkı sigarada olduğu gibi bu tür programları izleme süresiyle orantılı olarak artmaktadır. Sonuç olarak, sağlık dünyası şiddet içerikli eğlenceyi sigarayla eşit seviyede bir halk sağlığı problemi olarak kabul etmektedir. Birçok araştırmacı, şiddet içerikli video oyunlarının interaktif niteliği nedeniyle gerçek dünya şiddetine neden olma potansiyelinin daha da yüksek olduğunu düşünmektedir. (Ruschmann, 2010: 27-39)

Eğlence endüstrisi eleştirmenleri de, kitle iletişim araçlarında şiddetin yüksek seviyelerde görünür olmasıyla günlük yaşamda yüksek seviyede gerçekleşen şiddet olayları arasında bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir. (Ruschmann, 2010: 27-28) Aynı şekilde, ABD’de şiddet içerikli eğlencenin etkilerine ilişkin kırk yıl süreyle yapılan araştırmalar, özellikle televizyondaki şiddet içerikli eğlence programlarıyla gerçek hayattaki şiddet olayları arasında bir bağlantı olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlantının başlıca nedenleri şunlardır: (Ruschmann, 2010: 32-33)

- Şiddet içerikli eğlence şiddetin normal ve kabul edilebilir bir davranış olduğu yolunda bir mesaj vermektedir. Uzmanlar, şiddet içerikli programlara izin veren toplumların vatandaşlarının uyguladığı şiddete dolaylı olarak katkıda bulunduğunu söylemektedir.

• Şiddet içeren programları izleyen kişiler şiddete karşı duyarsızlaşmaktadır. Duyarsızlaşmış insanlar büyük ihtimalle saldırgan olayları daha az fark edecek, şiddetin etkilerini önemsiz görecektir, şiddetin mağdurlarıyla daha az empati kuracak ve şiddete daha fazla tolerans gösterecektir.

• Çok fazla şiddet içerikli eğlence programı izlemek ‘acımasız dünya’ sendromuna yol açacaktır. İzleyici, dış dünyadaki şiddetin miktarını olduğundan fazla görmeyecek, diğer insanlara karşı güvensizlik duyarak, silah taşıyarak ve hatta daha kendisine saldırılmadan agresif davranışlar göstererek aşırı tepki verecektir.

4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ÖZENDİREN DİZİLER “ALEMİN KIRALI” ÖRNEĞİ

İnsanlık tarihi boyunca var olan, zamana ve topluma göre değişmesiyle birlikte saldırganlık güdüsünün dışa vurum şeklinde vücut bulduğu bir olgu olarak şiddet, bilimsel gerçeklere göre, kaynak açısından toplumsal ve çevresel birtakım faktörlerin sentezi sonucu ortaya çıkmaktadır. Temelinde tek bir nedeni barındırmamasının yanında psikolojik, ahlaki, siyasi, ekonomik ve hukuksal olarak kategorize edilebilen, güç ve baskıyı araç olarak kullanan kişi ya da grupların fiziksel ve ruhsal açıdan zararlara sebebiyet vermesiyle sonuçlanan bir davranış biçimidir. Bireylerin günden güne artan intihar girişimleri ve alkol ile madde bağımlılıkları değerlendirildiğinde kişinin kendine bile şiddet uyguladığı günümüz dünyasında şiddet, genel olarak neticesi itibariyle eziyet, zorlama, sindirme, yaralama, bedensel ve psikolojik acı çektirme ile karşımıza çıkmaktadır. Toplumumuzun temel sorunları arasında yer alan ve ivedilikle çözülmesinin toplumun sağlığı ve geleceği açısından fayda sağlayacağı öngörülen şiddetin, aile içi şiddet bağlamında Türk toplumunun geleneksel yapısı ile paralel olarak erkeğin güç ve egemenliğe olan sahipliğinin bu gücü ne şekilde kullandığı ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

“Televizyon: Öldüren Eğlence” adlı çalışmada Neil Postman, medya ortamlarının gizemli bir şekilde üzerlerindeki denetimle insan bilincini kontrol altına almayı hedeflediğini vurgulamaktadır. (Postman, 1994: 102) Aldous Huxley ise insanların düşünmek yerine gülmelerinden değil, neye güldüklerini ve düşünmeyi niçin bıraktıklarını bilmemelerinden kaynaklandığını ifade etmektedir.

Televizyon karşısında çocuk ve yetişkin kategorileri arasında ayırım yapmamakta, her şeyi, herkes için farklılaştırmadan sunmaktadır. Yani çocuklar TV’de sadece çizgi film ve çocuk programlarına değil yetişkinlere yönelik hazırlanan program içeriklerine maruz kalmakta ve bunun sonucunda etkilenmektedirler. (Postman, 1995: 102) TV ekranlarından defalarca yinelenerek

verilen görüntü ve imgeler bireylerin beyinlerine ve kalplerine işleyerek özellikle özdeşim kurma eğiliminde olan çocuklar ve gençler üzerinde kalıcı izler bırakmaktadır. (Arslan, 2014:11) Bu noktada ebeveynlerin sürece dâhil olmaları gerekmektedir. Ancak ebeveynlerinde medya hakkında yeterli bilince sahip olmamaları ve gerekli sorumluluğu üzerlerine almamaları ciddi problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

TV ve internet aracılığıyla şiddet içerikli görsel uyarıcılarla aşırı yüklü olan bireylerin hiperaktif hale geldikleri, şiddet eğilimlerinin arttığı, şiddete karşı duyarsızlaştıkları ve saldırganlaştıkları belirtilmektedir. (İnal, 2011: 10) Bu noktada medya mesajları karşısında savunmasız alıcı olarak kalan çocukların TV yayını sansürü ve internet yasaklarıyla engellenmesinin yerine, eğitim hayatlarının ilk yıllarından başlayarak, medya karşısında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Bu şekilde medya karşısında aktif rol alan bireyler olarak toplumda yerlerini alacaklardır. (İnan ve Bayındır, 2009: 3).

Dizi izleme günümüzde insanların günlük aktivitelerinden biridir. Genellikle eğlenme, dinlenme, günlük kaygılardan ve yorgunluklardan uzaklaşma amaçlarla izlenen diziler günlük yayınlanan pembe diziler izleyici kitlelerine ulaşmaktadır. Eğlence programları kategorisinde incelenen diziler çoğunlukla bir kurgulama ile oluşturulmuş dramalardır. (Sayılğan, 2010:163)

Dizilerde şiddet konusu, en yaygın kitle iletişim araçlarından biri olması gerekçe gösterilerek daha çok televizyon içeriklerinin incelenmesi yöntemiyle ele alınmaktadır. Televizyon geniş kitlelere ulaşmanın en kolay yoludur. Araştırmamızda ATV televizyon kanalında yayınlanan “Alemın Kıralı” dizisi ele alınmış, dizide yer alan kadına yönelik şiddet sahneleri incelenmiştir

Resim 1: “Alemın Kıralı” dizi oyuncuları

Alemin Kıralı, 2011-2013 yılları arasında, atv'de yayınlanmış olan durum komedisi formatındaki televizyon dizisidir. Sitcom olarak yayınlanan “Alemin Kıralı” dizisi konusu hakkında atv'nin internet sitesinde şu bilgiler verilmiştir: “Şafak Sezer dizide, petshop dükkanında solucan, sülük, tavşan ve benzeri hayvanları satan kendi halinde bir esnafı canlandırıyor... Kibirli kayınvalidesi Asalet'in (Oya Başar) gözüne yıllardır bir türlü giremeyen Aslan (Şafak Sezer)'ın hayatının akışı, kayınbabası Nejat, son nefesinde, "Karım, kızlarım ve torunlarım sana emanet..." diyerek ölünce birdenbire değişir... Üç kız babası olmanın gerekleriyle zor baş ederken kendini bir anda altı kadının yaşadığı insomniyak Asalet'in evinde içgüveysi olarak bulan Aslan'ın başına, kayınbabasına verdiği sözü tutmaya çalışırken birbirinden komik olaylar gelir. Zaten köy kökenli ve muhafazakâr biri olan Aslan, evdeki kadınların arasında iyice paranoyak ve kıskanç biri haline gelir... İşe her gittiğinde gözü arkada kalan, evde ne dolaplar döndüğünü öğrenmek için yanıp tutuşan Aslan'ın maceraları.”

Dizide, oyuncu Metin Yıldız, Kubat Otuzubat karakterini, oyuncu Ececan Gümeci ise Nihale Kıral Otuzubat'ı canlandırmaktadır. Karakterler için seçilen soy isimlerine bakıldığında alaycı ve gerçeğe uymayan bir vurgu göze çarpmaktadır.

Dizide birçok bölümünde Kubat ve eşi Nihale'nin hayatı anlatılmaktadır. Bu sahnelerde, Kubat eşine birbirinden farklı bahaneler öne sürerek sürekli şiddet uygulamakta ve şiddet sahneleri esnasında gülme efektleriyle şiddet görüntüleri eğlence olarak izleyiciye aktarılmaktadır.

Saf bir kadın olan Nihale eşine kendini beğendirmek için büyük uğraşlar verirken kocası Kubat şaka yoluyla karısını aşağılama ve vurma sahneleriyle şiddeti hem fiziksel hem de psikolojik olarak sürdürmektedir. Kadının saflığı komik ve alay edilecek bir durum olarak sunulmaktadır.

Dizinin her bölümünde, Aslan Bey'in kayınvalidesi Asalet Hanım'la arasındaki ölçsüz çekişmeleri, Nihale'nin eşi Kubat tarafından psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalışı ve Nihale'nin öğrenilmiş çaresizliği komik bir biçimde ve argo bir dil kullanılarak anlatılmaya çalışılmaktadır.

Resim 2: Nihale ve kadın kılığındaki Kubat karakterinin kadın sığınma evindeki görüntüsü

Dizinin bir bölümünde kocasının şiddetinden kaçmaya çalışan Nihale kendi gibi şiddet mağduru kadınların bulunduğu kadın sığınma evine gitmektedir. Ancak eşi Kubat kadın kılığına girerek eşi Nihale'yi burada da rahat bırakmamaktadır. Bu sahnelerle izleyicilere kadının şiddetten kaçışı olamaz gibi bir mesaj verilmektedir. Bu sahnelerde, kadın sığınma evi olarak tasarlanan odanın duvarlarında afişler bulunmakta bir tanesinde "Hayvanlığın lüzumu yok kadına şiddete hayır" yazmaktadır. Fakat her zaman olduğu gibi buradaki şiddet sahnelerinin de arka plan seslerinde gülme efektleri verilerek olay normal ve eğlenceli olarak sunulmaktadır.

Resim 3: Kadın sığınma evinde izlenen televizyon dizisindeki şiddet görüntüsü

Kubat ve Nihale'nin birlikte görüldüğü her sahnede ortam neresi olursa olsun şiddet görüntüleri ve gülme efektleri bulunmaktadır.

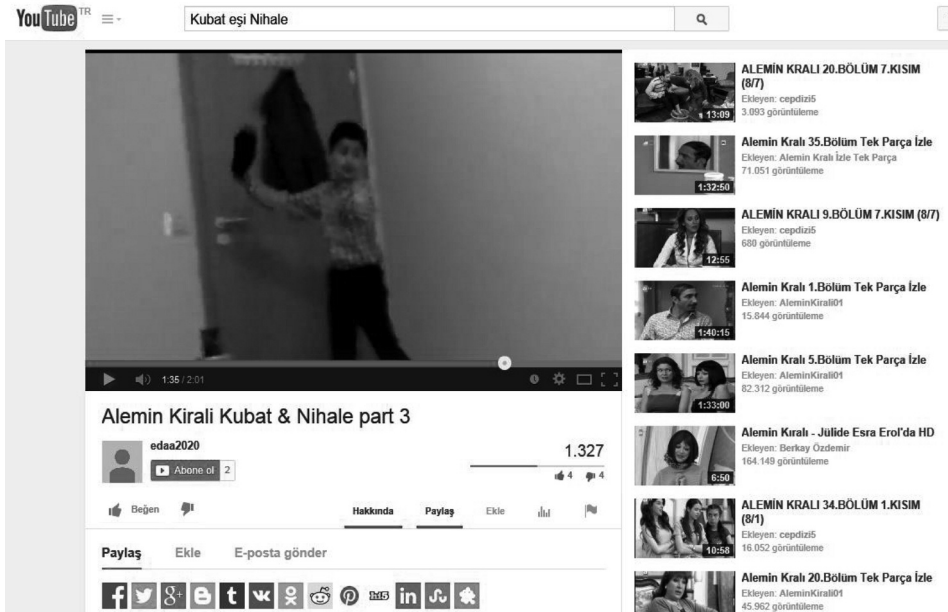
Resim 4: Kubat karakterinin eşi Nihale'ye uyguladığı şiddet görüntüsü

Dizinin birçok sahnesinde karakterlerin birbirlerine bir şeyler fırlattığı görülmektedir. Yukarıdaki sahnelerde de Kubat eşi Nihale'yi yumurtanın fazla sıcak olduğu bahanesiyle aşağılamakta ve yumurtayı eşine fırlatmaktadır.

Resim 5: Kubat karakterinin eşi Nihale'ye uyguladığı şiddet görüntüsü

Yukarıda yer alan görüntülerden ilkinde Kubat eşi Nihale'yi ceza olarak bir bavula koyup bavulun içinde bekletmektedir. İkinci görüntüde ise Kubat eşi Nihale'yi dövmekten, Nihale ise dayak yemekten yorulduğunu söylemektedir.

Resim 6: Çocukların sosyal medyada paylaştıkları video görüntüsü

Kaynak: <http://www.youtube.com/watch?v=iVkhAdQqeDM> Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2014

Alemin Kralı dizisinde sürekli sahneler sözlü ve fiziksel şiddetten etkilenen çocukların kendi evlerinde bu sahneleri taklit ederek bire bir canlandırdıkları ve kayıt yaparak sosyal paylaşım sitelerinde bölümler halinde yayınladıkları görülmektedir.

Buna örneğe göre şiddet üzerine yapılan bir araştırma, 1961 yılında Albert Bandura ve arkadaşları şiddet iletilerinin saldırganlığı artırıp arttırmadığı üzerine yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda saldırgan davranışların arttığı gözlenmektedir. Bandura'nın çocuklar üzerinde yaptığı denemelerin sonucunda, çocukların çevrelerinde gördükleri davranışları model olarak aldıkları ve model çerçevesinde hareket ettikleri gözlenmiştir. Çocuğun çevresinde gördüğü davranışları taklit etmesi sosyal öğrenmenin temelinde bulunmaktadır. Bu öğrenme mekanizması nedeniyle, saldırganlık davranışında, toplumlar ve kültürler arasında farklılıklar gözlenir. (Bandura, 1977: 27-30)

Saldırganlık, öğrenilen bir eylem biçimidir. Bandura gibi Baron ve Berkowitz de insanların saldırgan tepkilerle doğmadığını savunurlar. Bu görüşe göre şiddet, birçok farklı etkenden kaynaklanır. Bunlar; geçmişte öğrenilenler, yaşanan toplumdaki şiddet davranışının cezalandırıcı ya da ödüllendirici oluşu, sosyal, çevresel, bilişsel etkenler, düş kırıklıkları, kıskırtma, duygusal coşku, heyecan ve şiddete ilişkin düşüncelerdir. (Berkowitz, 2000)

Berkowitz'e göre, şiddet gösterimini izlemek arınma yaratmak şöyle dursun, saldırganlık eğilimini arttırmakta; bu ise, yaşamda şiddete yöneltebilmektedir. Bandura ve diğerlerine göre, şiddet gösterimini izlemek kişiye şiddet örneklerini öğretip kazandırmakta; çevremizdeki diğer modellerde olduğu gibi, kitle iletişimi araçlarındaki şiddet gösteriminden öğrendiğimiz bu modellerden de ilerisi için davranışa hazırlık biçimleri edinmemize yol açmaktadır. Böylece; ileride, benzer bir durumla karşılaştığımız herhangi bir anda o zamana kadar unutulmuş gibi duran bu davranışsal hazırlıklarımız, küçük bir belirtken uyarı ile karşılaşır karşılaşmaz aktifleştirmekte; şiddet davranışlarında bulunmamıza yol açmaktadır. (Bandura, 1977: 30) Şiddet gösterimini izlemek Bandura'ya göre, kişiye şiddet enformasyonlarını öğretmektedir. Birey, öğrendiği anda değil, benzer olaylarla karşı karşıya kaldığı gerekli olduğu anlarda kullanılmaktadır.

Resim 7: Çocukların sosyal medyada paylaştıkları video görüntüsü

Radio Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), “Alemin Kırılı” adlı dizide erkek şiddetinin meşrulaştırıldığı gerekçesiyle ATV'yi 890 bin TL para cezasına çarptırmıştır. RTÜK raporunda kadına yönelik şiddete karşı Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelere atıf yapılırken, “toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar” hükümlerinin ihlal edildiği gerekçesiyle kanala para cezası verilmiştir.

Raporda şu ifadelere yer verildi:

"Kubat'ın sonu gelmez gibi görünen sadizminin hedefinde sadece karısı Nihale değil, zaman zaman sokakta karşılaştığı kadınlarda da fiili olarak olmasa da fıkren yer almaktadır. Kadının kamusal alanda dekolte veya 'açık' kıyafet giyerek, erkekler tarafından sözle ve davranışla rahatsız edilmeye meydan hazırladığını savunan mite gönderme yapılarak, Kubat'ın sokakta rastladığı 'açık' giyinen kadınlara yönelik şiddet arzusunun komik bir biçimde verildiği görülmüştür."

SONUÇ

Şiddetin yaygınlaşmasında ve artmasındaki medya rolü yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve işkence sahneleri, hem özendirici olabilmekte hem de kişileri şiddete duyarsızlaştırabilmektedir.

Şiddet sahnelerinden etkilenen bireyin duygusal taşma anlarında, daha önceden izlemiş ve farkında olmadan bilinçaltına yerleşmiş olduğu şiddet davranışını uygulaması kaçınılmaz bir gerçektir. Ayrıca, gerçek ile kurguyu ayırt edemeyen ve bilişsel fonksiyonlarını tamamlamamış küçük yaşta çocukların sürekli tekrarlanan şiddet görüntülerinden etkilenmemeleri imkânsızdır. ‘Alemin Kırılı’ adlı dizide kadına yönelik şiddet içeren görüntülere sıklıkla yer verilerek dayağın meşrulaştırıldığı ve argo bir dil kullanıldığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddetin toplum nezdinde “Normalleştirilmeye” çalışıldığı bu tür dizilerin toplumda kanayan bir yara olan kadın cinayetlerine etkileri tartışılmaktadır.

Eğlence amacıyla kurgulanan dizide dayağın meşrulaştırıldığı, kadına şiddetin özendirildiği ve cinsiyet ayrımcılığının ön plana çıkarıldığı sahneler eğlence unsuru “gülme efektleri kullanılarak” olarak izleyicilere sunulmaktadır.

Dizinin, Genel İzleyici Kitlesi'ne hitap ettiği akıllı işaretlerle belirtilmekte ve yayın saati olarak her yaştan izleyicinin izleyebileceği bir zaman diliminde yayınlanmaktadır. Bu nedenle ailece izlenecek bir eğlence programı olarak sunulmaktadır.

Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), “Alemin Kırılı” adlı dizide erkek şiddetinin meşrulaştırıldığı gerekçesiyle ATV'yi 890 bin TL para cezasına çarptırmasına rağmen dizinin tekrar bölümleri gündüz kuşağında yayınlanmaktadır. Bu ve buna benzer şiddet içerikli televizyon programların (Dizi, Reality Show, Reklam, Çizgi Film vb.) eğlence unsuru olarak sunulmaması engellenmeli ayrıca yetkili mercilerin etkili yaptırımları ile tekrarlarının dâhil yayınlanmaması gerekmektedir.

İncelememiz sonucunda gösteriyor ki, televizyonun uzun dönemde düşman bir dünya geliştirmesi, sosyal problemlerin, saldırgan davranışlarla çözümleneceğine ilişkin bir kanaat edinmeleri, saldırganlığın kabul edilebilir olduğuna dair bir inanç geliştirmesi gibi etkileri bulunduğu belirlenmiştir. Şiddet içerikli görüntülerin izlendiği toplumda, belli bir süre sonra şiddete alışmakta ve şiddet eylemleri ile ilgili haberlere karşı duyarsızlaşmaktadır.

KAYNAKÇA

ALEMDAR, Korkmaz, & İrfan Erdoğan, (1998). “Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları,” Ankara: Emel Matbaası.

ARSLAN, Ali, (2014). “Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri,” Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, www.insanbilimleri.com, Çevrimiçi <http://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/162>, Erişim Tarihi: 26 Temmuz 2014.

AZİZ, Aysel, (1994). “Medya Şiddet ve Kadın 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi,” Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, No:81, 1994.

BOSSHART, Louis & Macconi, Ilaria, (1998). “Media Entertainment. Communication Research Trends,” C. 18, S. 3, August 12, 2012, http://cscs.scu.edu/trends/v18/v18_3.pdf, Erişim Tarihi: 30 Temmuz 2014.

BRYANT, Jennings & David R. Roskos-Ewoldsen, & Joanne Cantor, (2003). “*Communication and Emotion: Essays in Honor of Dolf Zillmann (Routledge Communication Series)*,” Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

FELSON, Richard B., (1999). “*A Social Psychological Approach to Interpersonal Aggression and Violence*,” Edited by Vincent B. Van Hasselt, Michel Hersen. Allyn & Bacon A Pearson Education Company.

GERBNER, George, (1991). “*Journey into Media Violence: A Happy Land of Power, Politics, and Publicity and Maybe Profits*,” Mimeograph.

İNAL, Kemal, (2011). “*Çocuklar Niçin Medya Okuryazarı Olmalı?*”, Çocuk Hakları ve Medya, Hazırlayan: Mustafa Ruhi Şirin, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

KEANE, John, (1998). “*Şiddetin Uzun Yüzyılı*,” Çev: Bülent Peker, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları,

LAUGHEY, Dan, (2010). “*Medya Çalışmaları: Teoriler ve Yaklaşımlar*,” İstanbul: Kalkedon Yayınları.

MUTLU, Erol, (2005). “*Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*”, Ankara: Ütopya Yayınları.

ÖZER, Ömer, (2010). “*Medyada Şiddet Kültürü*,” Konya: Literatürk.

POSTMAN, Neil, (1995). “*Çocukluğun Yok Oluşu*,” Çev. Kemal İnal, Ankara: İmge Kitabevi.

POSTMAN, Neil, (1994). “*Televizyon Öldüren Eğlence, Gösteri Çağında Kamusal Söylem*”, Çev. Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Radyo Televizyon Üst Kurulu, “*Televizyon Yayınlarında Şiddet*”, (2006). Ankara: RTÜK.

RUSCHMANN, Paul, (2010). “*Regulating Violence in Entertainment*,” New York: Chelsea House.

SAYILGAN, Emine, (2010). “*Medya İşletmelerinde Pazarlama Yönetimi,*” İstanbul, Beta Yayınları, 2010, s.163.

ŞİDDET, Türk Dil Kurumu, Büyük Sözlük, [http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=%FE iddet&ayn=tam](http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=%FE+iddet&ayn=tam) (07.02.2010) Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2014.

ÜNSAL, Artun, (Kış-Bahar-1996). “*Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi*”, *Cogito*, Sayı: 6-7.

<http://www.youtube.com/watch?v=iVkhAdQqeDM> Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2014

